

בס"ד, עש"ק, פש' "ואתה תדבר" לסדר "תצוה", תשפ"ד

"צדקה סיבובית"

למלוה והודיע לו שלצערך הפעם הוא חושש שהוא לא יוכל לעמוד בפרעון בזמן, כיון שהוא נפצע במלחמה ועובר תהליך שיקום ארוך. המלוה איחל לו בריאות והחלמה מהירה, אבל הוא היה זקוק לכספו לצורך חתונת בתו.

רעיון עלה בליבו של המלוה, הוא עצמו יקבץ את המעות, יפרסם שהוא אוסף כסף עבור עני שקוע בחובות שנפצע במלחמה ומצוה רבה לסייע לו לפרוע חובותיו. וחזקה על בני ישראל שירתמו למשימה. ואכן כעבור דקות מתחילת 'מסע הפירסום' ברשת - הסכום נאסף. תורם אלמוני תרם את כל הסכום בבת אחת !

הוא ביקר את העני הפצוע והודיע לו: "הסר דאגה מליבך - חובך שולם" ! והוא הסביר לפצוע כיצד שולם החוב, והסביר את עצמו, אם 'אדם שלישי' היה גובה צדקה עבור פרעון חוב של עני היה הדבר מותר - אני קיצרתי את התהליך ועשיתי זאת בעצמי (עיין שו"ת קנין תורה בהלכה חלק ג' סימן מ"ד שהתיר דרך זו).

הפצוע חייך. וכשנשאל לפרש חיוכו, הוא הסביר שהוא קיבל כספי פיצויים ועתה אינו עני, הוא לא הספיק להודיע למלוה, וראה את 'גיוס הכספים' וכיון שידע שישאל זריזים במצוות, תרם הוא עצמו את הסכום...

(שאלה: "הרוצה שיתן הוא ולא יתנו אחרים, עינו צרה בשל אחרים" [אבות פרק ה] - האם הלוה נהג כהוגן כאשר שילם הכל בעצמו ולא נתן הזדמנות גם לאחרים?)

המלוה לא האמין לשמע דבריו של הלוה. הלוה הסביר שאמנם מצבו הכלכלי קשה מאד, אבל הוא התאמץ. הוא הוציא מכיסו מטבעות רבים ושטרות כדי לפרוע את החוב, בהסבירו שהוא קיבץ את הכסף מאת נדיבי עם שפתחו את כיסם לנתינת צדקה.

המלוה תהה האם מותר לו לקבל את הכסף. הלכה מפורשת היא בשו"ע (יו"ד סימן רנ"ג סעיף י"ב): "מי שצריך לבריות ושט אחר פרנסתו ונתנו לו צדקה, אין בעלי חובות יכולים להפרע ממה שגבה בצדקה". כלומר כספי הצדקה אינם מיועדים לפרעון חובות, למעט מקרה בו מקבץ הצדקה מודיע מראש שגובה עבור החובות כמבואר ברמ"א שם: "אם לא שכתוב בקפוצו שחייב לאחרים - דאז נתנו לו אדעתא דהכי שישלם".

העני החורר - כל מאמציו ובזיונותיו היו לשוא ? הם פנו לרב והלה השיב להם שמותר לקבל את הכסף. דין השו"ע הוא במקרה בו בעלי חובות רוצים לגבות את המעות בעל כרחו של העני, אבל אם העני רוצה - מותר לו לתת מהמעות לפרעון חוב (עיין שו"ת חשב האפוד ח"ג סימן ה').

חלפו כמה חודשים, הלווה פנה בבקשה חדשה להלוואה. בעל הבית שגילה שהעני הינו אדם 'אמין' שפורע את חובותיו (שאם ידוע שמדובר באדם שאינו פורע חובותיו אסור להלוות לו - עיין טור סימן צ"ז), נאות לו ברצון ושמח לקיים מצות "אם כסף תלוה את עמי".

כחודש לפני מועד הפרעון, התקשר הלוה